

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์

การรับงานมาทำที่บ้าน เป็นวิธีการจ้างงานอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้ว่าจ้างได้ใช้วิธีส่งมอบงานให้ผู้รับงานไปทำที่บ้านหรือสถานประกอบการของผู้ว่าจ้าง เป็นการช่วยลดปัญหาการว่างงานได้ทางหนึ่ง การจ้างงานวิธีนี้ส่วนใหญ่ไม่มีรูปแบบการจ้างและกฎเกณฑ์ที่แน่นอน และยังไม่ได้รับความคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึง ดังนั้นผู้รับงานมาทำที่บ้านจึงเป็นแรงงานอีกกลุ่มหนึ่งที่รัฐพยายามที่จะเข้ามาดูแล โดยมีนโยบายที่จะขยายและปรับปรุงระบบการคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพครอบคลุมถึงผู้รับงานมาทำที่บ้าน ให้มีสิทธิได้รับและเข้าถึงสวัสดิการความคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึงและเหมาะสม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้รับงานต่อไป

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดทำ โครงการสำรวจการรับงานมาทำที่บ้านขึ้นครั้งแรกในปี 2542 ครั้งต่อมาในปี 2545 ปี 2548 และในปี 2550 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาและพิจารณากำหนดแนวทางในการวางแผน กำหนดนโยบาย ในการส่งเสริมและขยายความคุ้มครองทางสังคมอันเป็นประโยชน์ต่อผู้รับงานมาทำที่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้รับงานมาทำที่บ้าน ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส การศึกษา การทำงานอาชีพหลัก และอุตสาหกรรมหลัก เป็นต้น
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการรับงานมาทำที่บ้าน ได้แก่ ลักษณะงานที่รับมาทำ ประเภทอุตสาหกรรม รูปแบบและวิธีดำเนินงาน รายได้หรือค่าตอบแทน
3. ข้อมูลด้านสวัสดิการและความคุ้มครอง
4. ข้อมูลด้านการรวมกลุ่มของผู้รับงานมาทำที่บ้าน
5. ข้อมูลอื่น ๆ ได้แก่ การฝึกอบรม ปัญหาจากการรับงาน และความช่วยเหลือที่ผู้รับงานต้องการ

1.2 ขอบข่ายและกลุ่มรวม

ครัวเรือนที่เข้าข่ายการแจงนับ ได้แก่ ครัวเรือนส่วนบุคคลและครัวเรือนพิเศษทุกครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนอายุ 15 ปีขึ้นไปรับงานมาทำที่บ้าน ไม่รวมครัวเรือนสถาบันและครัวเรือนชาวต่างประเทศที่ทำงานในสถานทูตหรือองค์การระหว่างประเทศที่มีเอกสิทธิ์ทางการทูต

ประชากรที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนส่วนบุคคลและครัวเรือนพิเศษทุกครัวเรือน ที่ตกเป็นตัวอย่าง

1.3 คาบเวลาที่ใช้ในการสำรวจ

ระหว่าง 12 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์ หมายถึงระยะเวลา 12 เดือน นับจากวันก่อนวันสัมภาษณ์ย้อนหลังไปเป็นเวลา 12 เดือน ซึ่งการสำรวจครั้งนี้ดำเนินการในเดือนมกราคม 2550

1.4 คำนิยามที่สำคัญ

1. การรับงานมาทำที่บ้าน (Home Work)

หมายถึง งานที่ทำโดยบุคคล ซึ่งรับงานมาทำนอกสถานที่ประกอบกิจการของผู้ว่าจ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นที่บ้านหรือบริเวณบ้าน จึงทำให้มีชื่อเรียกว่า การรับงานมาทำที่บ้าน โดยมีลักษณะการทำงานตามนิยามความหมายของผู้รับงานมาทำที่บ้าน

2. ผู้รับงานมาทำที่บ้าน (Homeworkers)

หมายถึง บุคคลที่รับงานมาดำเนินการ โดยต้องมีลักษณะการทำงานที่สำคัญคือ

2.1 สถานที่ที่ทำงานเป็นสถานที่ใดก็ได้ ที่มีใช้สถานที่ประกอบการของผู้ว่าจ้าง

2.2 งานที่รับมาทำต้องส่งคืนผู้ว่าจ้างให้ครบตามจำนวนที่ตกลง นอกจากนั้นในบางโอกาสอาจจะมีการทำงานนั้นและขายให้ผู้อื่นที่ไม่ใช่ผู้ว่าจ้างก็ได้ แต่ไม่นับผู้ที่ทำงานนั้นเพื่อขายเพียงอย่างเดียวซึ่งจะไม่มีผู้ว่าจ้าง

2.3 มีการตกลงค่าตอบแทนกับผู้ว่าจ้าง ซึ่งอาจเป็นค่าตอบแทนที่ผู้ว่าจ้างเป็นผู้กำหนดเอง หรือผู้รับงานมาทำเป็นผู้กำหนด หรือทั้งสองฝ่ายตกลงร่วมกัน

2.4 ต้องทำงานที่รับมาทำนั้นให้ ได้ตามที่ผู้ว่าจ้างกำหนด

3. ประเภทผู้รับงานมาทำที่บ้าน แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

3.1 ผู้รับงานด้วยตนเอง (Contract Workers) หมายถึง ผู้รับงานที่รับงานมาจากผู้ว่าจ้างด้วยตนเองและทำงานที่รับมาทำโดยลำพัง หรืออาจมีผู้ช่วยทำงาน รวมถึงผู้รับงานที่ทำงานด้วยตนเองและบางครั้งมีการส่งงานให้ผู้อื่นทำ โดยผู้รับงานด้วยตนเองนั้นมีรายได้จากงานที่รับมาทำตามที่ตกลงกับผู้ว่าจ้าง

3.2 ผู้ช่วยผู้รับงาน (Unpaid Homeworkers) หมายถึง ผู้ช่วยทำงานที่ผู้รับงานด้วยตนเองรับมาและอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันกับผู้รับงานด้วยตนเอง โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือรายได้จากงานที่รับมาทำ

3.3 ผู้รับช่วงงาน (Subcontractors) หมายถึง ผู้ที่มีรายได้จากการรับงานมาจากผู้ว่าจ้าง และนำงานดังกล่าวมาให้ผู้รับงาน โดยที่ผู้รับช่วงงานมิได้เป็นผู้ทำงานที่รับมาด้วยตนเอง แต่มีรายได้จากผู้ว่าจ้างตามจำนวนหน่วยของงานที่ให้ผู้รับไปทำที่บ้าน การรับช่วงงานอาจมีหลายช่วงได้

4. อายุ

หมายถึง อายุเต็มปีบริบูรณ์นับถึงวันคล้ายวันเกิดครั้งสุดท้าย ก่อนวันสัมภษณ

5. การศึกษาสูงสุด

หมายถึง ชั้นหรือปี ที่สอบไล่ได้เป็นครั้งสุดท้าย ไม่รวมวิชาชีพพระยาศันที่ไม่มีวิชาสามัญสอน เช่น คัดผม ตัดเสื้อ ช่อมวิทย์ เป็นต้น นับถึงวันก่อนวันสัมภษณ

ระดับการศึกษาที่สำเร็จได้จำแนกการศึกษาตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ ดังนี้

5.1 ไม่มีการศึกษา หมายถึง บุคคลที่ไม่เคยเข้าศึกษาในโรงเรียน หรือไม่เคยได้รับการศึกษา

5.2 ต่ำกว่าประถมศึกษา หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 หรือชั้น ม.3 เดิม

5.3 ประถมศึกษา หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 หรือชั้น ม.3 เดิมขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า

5.4 มัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ชั้น ม.3 ม.ศ.3 หรือ ม.6 เดิมขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า

5.5 มัธยมศึกษาตอนปลาย

5.5.1 สายสามัญ หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทสามัญศึกษาตั้งแต่ชั้น ม.6 ม.5 หรือ ม.8 เดิมขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า

5.5.2 อาชีวศึกษา หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทอาชีวศึกษาหรือวิชาชีพที่เรียน ต่อจากระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า โดยมีหลักสูตรไม่เกิน 3 ปี และไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า

5.5.3 วิชาการศึกษา หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทวิชาการศึกษา (การฝึกหัดครู) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า

5.6 อุดมศึกษา

5.6.1 สายวิชาการ หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทสามัญศึกษาหรือสายวิชาการ โดยได้รับวุฒิปริญญาตรีหรือปริญญาโท เอก

5.6.2 สายวิชาชีพ หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทอาชีวศึกษา หรือสายวิชาชีพ ที่ได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือเทียบเท่าอนุปริญญา ปริญญาตรี

5.6.3 สายวิชาการศึกษา หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทวิชาการศึกษา และได้รับประกาศนียบัตรระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี โท เอก

5.7 อื่น ๆ หมายถึง อาชีวศึกษาระยะสั้น และบุคคลที่สำเร็จการศึกษาที่ไม่สามารถเทียบชั้นได้

6. อาชีพ

หมายถึง ประเภทหรือชนิดของงานซึ่งบุคคลนั้นใช้เวลาทำเป็นส่วนมากในระยะเวลาที่กำหนดหรือเวลาที่อ้างอิง สำหรับผู้ที่ทำงานมากกว่า 1 อย่าง อาชีพหลักจะหมายถึง อาชีพที่มีชั่วโมงการทำงานมากกว่า หรืออาชีพที่ให้รายได้มากกว่าในกรณีที่ชั่วโมงการทำงานเท่ากัน การจัดจำแนกประเภทอาชีพใช้ตาม การจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล (International Standard Classification of Occupation, 1988 หรือ ISCO-88) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO)

7. อุตสาหกรรม

หมายถึง ประเภทหรือชนิดของกิจการของสถานที่ที่บุคคลนั้นทำงานอยู่ รวมทั้งอุตสาหกรรมภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตร ซึ่งการจัดจำแนกประเภทอุตสาหกรรมใช้ตาม การจัดประเภทอุตสาหกรรมตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกประเภทตามมาตรฐานสากล (International Standard Industrial Classification) หรือ (ISIC) ฉบับ Revision 3, 1989 ขององค์การสหประชาชาติ (UN)

8. การรวมกลุ่ม

หมายถึง กลุ่มคนที่มาร่วมกันทำงานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพึ่งตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกแต่ละคนมีความเท่าเทียมกันในการกำหนดการทำงานทุกขั้นตอนไม่ว่าเป็นการลงทุน การขาย งานอื่นๆ ของกิจการที่ทำตลอดจนการแบ่งรายได้ให้แก่สมาชิกตามที่ตกลงกัน (การรวมกลุ่มดังกล่าวอาจจดทะเบียนจัดตั้งหรือไม่ก็ได้)

9. ความคุ้มครองด้านสวัสดิการที่รัฐร่วมจ่ายเงินสมทบ

หมายถึง ความคุ้มครองทางสังคมจาก 4 โครงการที่จัดขึ้นเป็นทางการและรัฐร่วมจ่ายเงินสมทบด้วยส่วนหนึ่ง ได้แก่ ความคุ้มครองสวัสดิการสำหรับข้าราชการ ความคุ้มครองสวัสดิการสำหรับพนักงานรัฐวิสาหกิจ ความคุ้มครองครูโรงเรียนเอกชนจากกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน และโครงการประกันสังคมของสำนักงานประกันสังคม ซึ่งโครงการดังกล่าวให้ความคุ้มครองแก่สมาชิกและรวมถึงบิดา มารดา คู่สมรสและบุตรของสมาชิก ยกเว้น โครงการประกันสังคมของสำนักงานประกันสังคมให้ความคุ้มครองเฉพาะสมาชิกหรือผู้ประกันตน